

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 10 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 10 §:n muuttamisesta (HE 113/2021 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- opetusneuvos Annika Bussman, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Kirsi Lamberg, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Päivi Väisänen-Haapanen, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Moa Thors, Bildningsalliansen rf
- puheenjohtaja Sannasirkku Autio, Kansalaisopistojen liitto KoL ry
- toiminnanjohtaja Minna Nieminen, Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- puheenjohtaja Björn Wallén, Vapaa Sivistystyö ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Opetushallitus
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vapaasta sivistystyöstä annettua lakia siten, että maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyn koulutuksen valtionosuusrahoitus erotettaisiin omaksi kokonaisuudekseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

Valiokunnan mietintö SiVM 9/2021 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Lakiesityksessä ehdotetaan, että maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen valtionosuusrahoitus erotetaan omaksi kokonaisuudekseen vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä. Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä teknisluonteisella korjauksella muutettuna.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 9 §:ssä säädetään valtionosuuden määrästä. Säännöksen 1 momentin mukaan kansanopiston, kansalaisopiston ja kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 % sekä opintokeskuksen ja liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjälle 65 % valtionosuuden laskennallisesta perusteesta. Kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään säännöksen mukaan 100 %:n valtionosuus, kun kyse on maahanmuuttajille suunnatusta koulutuksesta, joka on hyväksytty kotoutumisen edistämiseksi annetun lain (1386/2010) 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan tai joka on oppivelvollisuuslain (1214/2020) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on pitkä kokemus maahanmuuttajien tarpeisiin vastaavan koulutuksen toteuttamisesta. Vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelman mukainen koulutusmalli on monipuolistanut maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opiskelumahdollisuuksia ja osaltaan tukenut maahanmuuttajien polkuja koulutukseen ja työelämään eli luonut mahdollisuuksia kiinnittyä suomalaiseen yhteiskuntaan. Koulutuksen keskeisenä sisältönä ovat luku- ja kirjoitustaidon ja suomen tai ruotsin kielen taidon opinnot sekä muut kotoutumisen edistämiseksi annetun lain tavoitteiden mukaiset sisällöt. Valiokunta toteaa, että riittävä kielitaito luo edellytyksiä sujuvalle etenemiselle koulutuspolulla.

Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytty koulutus sisältyy nykyisin vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmäkokonaisuuteen. Näin ollen vapaan sivistystyön järjestämän maahanmuuttajien koulutuksen ja muun koulutuksen toteutuneiden suoritteiden määrät ovat sidoksissa toisiinsa. Jos oppilaitokselle vuosittain vahvistettu suoritemäärä ylittyy, huomioidaan oppilaitoksen rahoituksessa vain vahvistettujen suoritteiden mukainen määrä. Tällöin suoritteiden ylityksistä johtuvat suoriteleikkaukset kohdistuvat samassa suhteessa kaikkeen oppilaitoksen järjestämään koulutukseen. Kun maahanmuuttajien koulutuksen rahoituksesta muodostetaan jatkossa oma kokonaisuus, poistuu tämän koulutuksen riippuvuus vapaan sivistystyön muun koulutuksen suoritettomista. Lakimuutos selkeyttää vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmää ja on näin ollen kannatettava.

Maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen rahoituksen muodostaminen omaksi kokonaisuudekseen edellyttää laskelmien mukaan yhteensä 11,8 milj. euroa valtionosuusrahoitusta, jotta tähän koulutukseen osoitettujen suoritteiden määrä ei pienene nykyisestä. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2022—2025 lisätään vapaan sivistystyön maahanmuuttajien kotouttamiskoulutukseen vuosittain 5 milj. euroa. Maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen rahoitussummaksi muodostuu 11,83 milj. euroa, kun kyseistä koulutusta varten varattuun vajaan 5 milj. euroon lisätään kehyspäätöksen mukaisesti 5 milj. euroa ja vajaat 2 milj. euroa siirretään valtionosuusjärjestelmään valtionavustuksista eli maahanmuuttajien nuorisotakuun opintoseteliavustuksesta.

Valiokunnan mietintö SiVM 9/2021 vp

Hallituksen esityksen mukaan muutosten myötä maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen rahoitusta on vuosittain noin 4 000 opiskelijan tarpeen kattavasti. Sivistysvaliokunta toteaa, että esitetyt muutokset parantavat vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminnan ja rahoituksen ennakoitavuutta ja mahdollistavat pitkäjänteisen koulutustarjonnan suunnittelun myös muille vapaan sivistystyön koulutuksille. Valiokunta katsoo, että lisärahoitus mahdollistaa nykyistä paremmin koulutuksen suoritteiden rahoittamisen täysimääräisesti.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen määräraha on esitetyistä lisäyksistä huolimatta kuitenkin edelleen niukka. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille esimerkiksi kansalaisopistojen järjestämän nk. UMAKO-koulutuksen yksikköhintaa koskevia ongelmia ja yleisemminkin näkemyksiä siitä, että kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyille koulutuksille osoitettava määräraha on edelleen riittämätön, jotta kaikkiin koulutustarpeisiin voitaisiin vastata. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen rahoituksen riittävyttä seurataan ja arvioidaan tulevina vuosina.

Nyt käsiteltävänä oleva esitys koskee maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen rahoitusta. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että myös kotoutumisajan ylittäneiden maahanmuuttajien koulutustarpeisiin vastataan ja että heille voidaan turvata mahdollisuudet osallistua kotoutumista edistävään koulutukseen. Valiokunta katsoo, että myös kotoutumissuunnitelman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille suunnattavien koulutusten rahoituksen vakiinnuttamista ja riittävyttä tulee jatkossa arvioida.

Yhteenvedona valiokunta toteaa, että kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta on seurattava ja arvioitava säännöllisesti ja arvioinnin perusteella on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

10 §. Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen. Ehdotettuun 10 §:ään sisältyy säännös, jonka mukaan ”Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista ja opetustunneista, joihin 9 §:n 5 momentin mukaisesti myönnetään sadan prosentin valtionosuus”. Kun mainitussa 9 §:n 5 momentissa säädetään kansanopistojen järjestämästä koulutuksesta ja kun kansanopistojen suoritteina käytetään opiskelijaviikkoja eikä opetustunteja, ehdottaa sivistysvaliokunta säännöksestä poistettavaksi viittauksen opetustunteihin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 113/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö SiVM 9/2021 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1219/2020, seuraavasti:

10 §

Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien sekä opetustuntien määrän. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ~~ja opetustuntien~~ määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista ~~ja opetustunneista~~, joihin 9 §:n 5 momentin mukaisesti myönnetään sadan prosentin valtionosuus. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän, joihin 9 §:n 1 momentin mukaisesti myönnetään sadan prosentin valtionosuus. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Valiokunnan mietintö SiVM 9/2021 vp

Helsingissä 7.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen